

Türk Halk Kültüründe Nevruz

Nevruz, Türk dünyasında, ortak kültürel değer olması yönüyle önemli bir yere sahip olup Türklük dünyasında ve Anadolu'da ortak inanmalarla, ortak heyecanlarla yüzyıllardır Türk kültürüne özgü özelliklerle kutlanılmaktadır.

Tarihin ilk topluluklarından beri ay, mevsim yıl vb. değişiklikler törenlerle kutlanmaktadır. Avcı kültüründen tarım kültürüne geçildiğinde tarımda bolluk, bereket için çeşitli törenler yapılmaya

başlanmıştır. Çeşitli kültürlerde mevsim değişiklikleri törenlerle kutlanır. İslamiyet öncesi Türk kültüründe bahar bayramı yapılarak kıştan sonra canlanan doğanın sevinçle karşılandığını ve şenlikler düzenlendiğini biliyoruz.

Takvimin olmadığı dönemlerde insanlar hayatlarını temel uğraş konularına göre düzenlerlerdi. Bunlar; ekin ekme, bağ bozumu, hasat, koç katımı, baharın gelmesi, tabiatın canlanması vb. gibi olaylardı. (Genç, 1995:15). Ayların, mevsimlerin, yılların düzenli geçişleri bunlara bağlı olarak bitkilerin düzenli olarak yeşermesi ve sararması, törenleri belirli bir takvime bağlamıştır.

Bir yıl içerisinde doğadaki değişiklikler toplumların hayatını her zaman etkilemiş ve bu değişiklikler tarih boyunca bütün halklar tarafından çeşitli tören, ayin ve bayramlarla kutlanmıştır.

(Pirverdioğlu, 2002: 44).

Bütün milletlerin kültürlerinde görülen yeni yıl törenleri, yaşama biçimlerine, coğrafyalarına, ekonomik yapılarına, inanç yapılarına uygun koşullarda, uygun zamanlarda çeşitli pratiklerle kutlanır.

İnanca bağlanan yeni yıl törenleri, Asya ve Ön-Asya

toplumlarında benzer iklim ve coğrafya şartlarında zaman, ad ve pratik benzerliğiyle kutlanmıştır (Malinowski, 1998:152).

Nevruz; uygulamalarda bazı farklılıklar olmakla birlikte, Orta

Asya Türk Toplulukları, İran, Anadolu ve Balkanlarda aynı tarihler

arasında her toplumca kendine özgü bir nedene dayandırılarak

kutlanan geleneksel bir bayram niteliği kazanmıştır.

Nevruz sözcüğü Farsça nev (yeni) ve ruz (gün) sözcüklerinin

birleşmesinden meydana gelmiş olup yeni gün anlamına

gelmektedir. Eski İran takvimine göre yılın ilk günüdür ve güneşin

koç burcuna girdiği ilkbaharın başlangıcı sayılan bir gündür.

Hayvancılıkla, tarımla uğraşan topluluklar için kışın bitip baharın gelmesi yapısal, işlevsel ve yeniden dirilişin sembolleşen başlangıcı olan, gece ve gündüzün eşitlendiği, doğanın uyandığı ve dolayısıyla üremenin başlangıcı olarak kabul edilen 21 Mart tarihi pek çok takvimde ve kültürde yılbaşıolarak kabul edilip kutlanmıştır (Çobanoğlu, 2000:34).

Nevruz şenlikleri, geniş bir coğrafyaya yayılmış, çeşitli kültürlerde yer almıştır. Nevruz şenliklerindeki pek çok motif ortak olmakla birlikte her kültür çevresinde farklılıkların görülmesi de doğaldır (Turan, 1998:90). Her sosyal grubun kutlama şekilleri Nevruzun içeriğini farklı belirlemektedir. Bazı toplumlarda mitolojik kaynağa, bazıtoplumlarda dini kaynağa oturtulmaya çalışılmıştır. Nevruz, çeşitli toplumlarda kendi kültürünün derinliklerindeki bir olayı kaynak göstererek kültür değerleriyle

özdeşleştirip sembolleştirerek bayram niteliğinde kutlanılan gündür. (Tezcan, 1957: 37).

Tarih boyunca bütün Anadolu, çeşitli adlarla Nevruz'u kutlamıştır.

Nevruz; bahar ve bereketi, yeni yıl ve yılın başlangıcını çağırır.

Nevruz, Türk kültüründe baharı, yaşama sevincini, su ve kutsal arınmayı, yenilenmeyi, uyanan doğa ile birlikte bolluk-bereketi ve üremeyi simgeleyen anlam ve öğelerle yüklüdür. Geleneksel ve toprağa bağlı her sosyal grubun toprakla ilgili baharı, hasadı ve kışa girişi törenlerle kutladığı şenlikler vardır.

Anadolu dışındaki Türklük Dünyası'nda Nevruz'un Kazakistan'da (İbrayev 1996:189), Kırgızistan'da (Karatayev 1995:229),

Özbekistan'da (Muratoğlu 1996:281), Azerbaycan'da

2(Nerimanoğlu 1995:125), Doğu ve Batı Türkistan'da (Nazar

1996:299), Kırım'da (Özkan 1995:173), Yakutlar'da (Kirişcioğlu

1995:16), Balkan Türkleri'nde (Dede 1978:123), Yugoslavya Türkleri'nde (Çay 1991:113-114), Kıbrıs Türkleri'nde (Çay 1991:116) kutlandığını öğreniyoruz. Aynı zamanda Türkiye dışında Azerbaycan, Bulgaristan, Kazakistan, Özbekistan gibi Nevruz geleneğinin yaşandığı coğrafyalarda konuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapıp kitaplar yayınlanmıştır. (Oğuz 1995: 19)

Nevruz, kökü çok eski bir geleneğinin Anadolu'da yeniden şekillenip günümüzde de şenlik ve kutlama biçiminde sürdürülen bir örneğidir. Doğanın uyanması ateşle kutlanır. Çünkü ateş evreni canlandıran güneşin dünyadaki uzantısıdır.

Nevruz çeşitli efsanelerle örtülerek çok değişik biçimler almıştır.

Nevruz Güneşin koç burcuna girdiği, Tanrının evreni ve insanı yarattığı gün olarak da yorumlanır. İslamiyet öncesi bahar kutlamalarını yapan Türkler bu kutlamaları Nevruz adıyla daha

sonra da sürdürmüşlerdir. Anadolu'da kutlanan Nevruz şenliklerinin biçimlenmesinde eski Türk bahar bayramları ve Anadolu'da kutlanan eski bahar şenliklerinin etkisi olmuştur.

Nevruz Osmanlı devrinde, sayılı günlerden biri olarak kutlanmış, güneş koç burcuna girdiği anda Nevruziye adı verilen macun veya tatlı yemek adet olmuştur. Müneccimbaşı Nevruz günü padişaha yeni yıl takvimini sunar, aldığı bahşişe “Nevruziye Bahşişi” adı verilirdi. Nevruz dolayısıyla sadrazam padişaha donanmış atlar, silahlar ve pahalı kumaşlar gibi hediyeler verir, bunlara “Nevruziye Pişkeşi” denirdi (Levy, 1998:234).

Kuzeydoğu Asya'dan merkezi Avrupa'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşayan Şamanist, Budist, Hristiyan, Musevi, Müslüman Türk halkları arasında yılbaşı/bahar bayramı bugün de varlığını korumakta ve her yıl coşkuyla kutlanmaktadır. Bu bayram

değişik adlarla adlandırılrsa da fonksiyonel, anlam ve pratik açılardan bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır (Pirverdioğlu, 2002: 44).

Nevruzu yaşatan Türkistan-Rumeli yayına bakıldığında, yapılan çalışmaların özü itibariyle bölgeseli yerelleştirme ve daha dar bir topluluğa mal ettirme çabalarını içerdiği görülür. Nevruzu yaşamakta olduğu büyük coğrafyadan ve bu coğrafyada yaşama şansıbulduğu diğer kültürlerden soyutlamaya çalışmak, kendiliğinden oluşmuş bölgesel küreselleşmeyi yerelleştirmek olur. Yerelleşen kültür veya mitlerin zaman içinde küresel ve bölgesel etkilerle ortadan kalkabildiği, özellikle Batı kaynaklı yeni kültürel küreselleşme uygulamalarının bu süreci hızlandıracağı dikkatten uzak tutulmamalıdır (Oğuz,2002:ss.88-94).

Nevruzun nereden kaynaklandığı sorusuna kendi yerel ortamlarında cevap oluşturan bu mitlerin bir bölümü tarihten gelmekte, bir bölümü tarihi olaylardan yararlanılarak yakın dönemlerde kurgulanmaktadır. Nevruz üzerine yapılan aidiyet tartışmalarına her toplumda farklı olabilen daha doğrusu olması doğal olan bu köken mitleri neden olmaktadır.

Nevruzla ilgili kimi mitler, ilk insanın bugün doğduğunu anlatır.

Nevruzun doğumla ilişkilendirilmesi mantıksal açıdan doğrudur.

Çünkü, Nevruzda tabiat adeta yeniden doğmaktadır (Oğuz, 2002: 88-94).

Nevruzun İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası ve günümüz olmak üzere üç boyutu vardır.

İslamiyet Öncesi Nevruz:

İslamiyet öncesi Nevruz'un inanç ve pratiklerini şöylece sıralayabiliriz. Nevruz, hayvancılık ve tarıma dayalı toplumlarda üreme ve üretme işlevlidir. Takvim bilgisine dayalı kutlama tarihi vardır. Nevruz, doğayla barışık olma ve onlardan yararlanma dileğine dayanır. Yaratılış ve türeyişe, yeniden doğuş ve doğanın canlandırma inancına ait inanma ve pratikleri vardır. Nevruz ateşinden atlama, günahlardan arınmadır. Ateş kutsanır, doğanın uyanması ateşle kutlanır. Ateş; evreni canlandıran güneşin dünyadaki uzantısıdır. Nevruz ateşi, ritüelin 3 başlamasında önemlidir. Ateş kültü pek çok uygarlıkta aydınlık, kötülükten arınma, temizleyicilik ve bereket – bolluk sembolüdür. Aynı zamanda yakılan büyük ateş toprağın ısınıp uyanması simgesidir. Bahar bayramıdır.

İslamiyet Sonrası Nevruz:

Orta Asya'dan gelip Anadolu'yu yurt tutan Türkler, göç yollarında kültürleşme yoluyla kültür alışverişinde bulunarak bunları Anadolu'ya taşımışlardır. Taşınan Orta Asya ve göç yolları kültürü yeni yurt Anadolu kültürü ve İslami kültürle yüzyıllar süren kültürleşme sürecinde yoğrularak günümüz kültürünü oluşturmuştur.

Anadolu toprakları üzerinde yaşayan halkımızın yaşama biçimleri, hem kendisinden önce Anadolu'da yaşayan uygarlıkların hem de kendisinin Orta Asya'dan getirdiği kültür temelleri üzerine kurulmuştur. Nevruz doğa güçlerine törenler düzenleyerek bu törenlerin toplum yaşantısını kolaylaştırması dileği üzerine kurulmuştur. Doğayla barışık olma isteği bu şenliklerin temel taşıdır. oluşturur.

Nevruz, İslamiyet sonrası, eski inanç ve pratikleri taşıyarak devam etmiş, yeni kültürde yeni anlamlar kazanmıştır.

Nevruz'a İslami olmayan inanç ve pratiklerle, İslamiyet'in kabulü sonrası Anadolu ve Anadolu dışı Türk dünyasında inanılan dini inanışlar ve menkabelerle kutsal kabul edilip yeni anlamlar yüklenerek İslami kimlik kazandırılmıştır. Bunlardan

birkaçını sıralayalım. Allah, yeryüzünü 21 Martta yaratmıştır.

Nevruz, Hz. Adem'in çamurdan yoğrulduğu, Adem ve Havva'nın buluştukları, Nuh'un gemisinin karaya vardığı, Yusuf

Peygamber'in kuyudan kurtarıldığı, Hz. Musa'nın asasıyla

Kızıldeniz'i yardığıgün olarak kabul edilmiştir (Kutlu 1990: 109).

Nevruz, Hz. Muhammed'in peygamber olduğu gün olarak kabul edilmiştir. İslamiyet öncesi, su kültünün Hızır'a, toprak

kültünün İlyas'a yüklenmesi tesadüf değildir. Alevi- Bektaşî inanç

ve pratiklerinde Nevruz farklı anlamlar kazanmıştır. Birkaç örnek verelim. Nevruz; Hz. Ali'nin doğum günü ve halife olduğu gün, Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın evlendikleri gün, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in doğduğu gün, Kerbela olayının olduğu gün olarak kabul edilir (Temren 1995: 152-155).

Nevruz özellikle toprakla ilgili mevsim değişikliği zamanında, kıştan yaza geçişte kutlanır. Nevruz doğanın canlanmasını karşılayan bir şenliktir. Uyuyan doğa için yiyecek toplanıp topluca yenir. Günümüze kadar bahar bayramı olarak kutlanmıştır.

Günümüzde Nevruz

Nevruza çeşitli anlamlar yüklenmesi binlerce yıllık süreçte süreklilik kazanmasına neden olmuştur. Günümüzde ilk çıkışı işlevsel olan Nevruz, doğanın çözülebilmesi oranında işlev değiştirerek güncelleşmeğe başlamış ve şenlik şeklini almıştır.

SONUÇ:

Bugün “Nevruz” adıyla yaygınlaşan; ancak Asya’da birçok Türk topluluğu tarafından hâlâ yeni yılın gelişi ritüelleri içinde kutlanan ve her yeni dönemde yeni mitlerle beslenerek zenginleşen olgu, başlangıç mitlerinin kitleleşerek ve kültüre dönüşerek günümüze ulaşmasından başka bir şey değildir. Türklerdeki Nevruz ve Hıdrellez kutlamalarına ve bu kutlamalar içindeki inanmalara, ritüellere ve diğer pratiklere bakıldığında, yapılan her şeyin “yeni yıl”ın gelişini kutlamak olduğu açıkça görülür (Oğuz, 2002: 77-88).

Nevruz, toplumsal yaşamda canlandırıcı etkisinin bulunması, geleneklerin sürmesine aracı olması, törelerin kökleşmesini sağlaması yönüyle işlevseldir. Nevruz geleneğini sürdürenler kültür taşıyıcıları olarak görev yapmaktadırlar. Nevruz, halkın

ortak duygu ve düşüncelerini dile getiren, Türk kültürünün korunup yaşatılmasında önemli bir yeri olan mevsimlik törenlerimizdendir.

Bayramlar fertleri bir araya getirir, onlar arasında toplumsal bağları güçlendirir, ortaklıkları pekiştirir. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Nevruz'un coğrafi ve tarihi nedenlerinin yanı sıra geniş halk kitlelerince inanılan ve menkabevi nedenlerle kutsal olarak kabul edildiğini görüyoruz. Nevruz, yeni kültürde kutsanmış, bayram olarak kutlanmıştır.

Nevruz, ister ayini, dini ritüele dayansın, isterse din dışı bir ritüele dayansın takvime bağlı bir kültür veya folklor olayı olarak toplumu, belli değerler üzerinde birleştirir.

Nevruz Kutlamaları Uygulamaları

Nevruz Yörükler arasında kışın bitişi ve bahar bayramının başlangıcı olarak kabul edilir. Nevruzda "Nevruzunuz kutlu,

dölünüz hayır ve bereketli olsun” diyerek kutlanır, kurban kesilir.

Nevruz, Gaziantep ve çevresinde Sultan Nevruz adıyla kutlanır.

Diyarbakır’da halk nevruzu eğlence ve mesire yerlerine giderek kutlar.

Anadolu’da Türkmenler Nevruzu, Eski Martın Dokuzu ve Sultan

Nevruz olarak adlandırmaktadırlar. Büyük ateşler yakılıp

üzerinden atlanır. Aynı şenliği Karadeniz Bölgesinde de görüyoruz

(Çay,1995:17-139). Trakya’da Tekirdağ, Kırklareli ve

Edirne’de Nevruz şenlikleri ve Mart Dokuzu adıyla şenlikler

yapılır. Nevruz kutlamaları için mesire yerlerine gidilir. Eski

hasırlar yakılarak üzerlerinden atlanır. İzmir ve Uşak’ta da

Mart Dokuzu Şenlikleri ve Sultan Nevruz Bayramı adıyla

kutlamalar yapılır. Uşak’ta “Yıl Yenilendi” tabiri yaygındır (Çay,

1995:17-134) Bu da bize hala törenin işlevsel yönünün olduğunu göstermektedir.

İslamiyet sonrası Anadolu ve Türklük dünyasında nevrüzla ilgili yapılan pratiklerden birkaç örnek verelim: Nevruz günü, nevrüz sofrası kurulur, “s” harfiyle başlayan yedi çeşit yemek hazırlanır.

Nevruz kurbanı kesilir, bereket simgesi kabul edilen Hızır ve İlyas’ın evleri ziyaret etmesi için kapı önüne un serpilir. Nevruz ateşi yakma, ateşin etrafında dönerek çeşitli oyunları oynama gibi uygulamalar da yapılmaktadır.

Türk dünyasındaki nevrüz kutlamaları sırasında yapılan uygulamalara baktığımızda eski kültür, inanış, mit, efsane, gelenek, örf ve âdetlerimizle ilgili yönleri görebiliriz.

Türk dünyasındaki nevrüz kutlamaları aşağıdaki sıraya göre uygulamaktadır.

a) Hazırlık Dönemi:

Nevruza hazırlık genel temizlikle başlar. Evlerin etrafı temizlenir, içi ve dışıbadanalanır, halılar ve kilimler yıkanır. Aile üyelerine yeni elbise, alınır. Akrabalara hediye alınır. Bayrama birkaç gün kala tatlıların yapımına başlanır. Nevruz ateşi için gerekli ot, çalıve odun hazırlanır.

b) Mezarlık Ziyareti:

Nevruz kutlamalarında önemli bir yeri olan bu gelenek, eski Türklerdeki yuğtörenlerinin izlerini taşımaktadır ve bunların devamı niteliğindedir. Azerbaycan, Türkistan ve diğer yörelerde hâlâ nevrüzda yapılan bu gelenek, ölmüşlerin mezarını ziyaret etmek, mezar üzerine şeker ve tatlı bırakmak, yasin okumak, ağıt söyleyip ağlamak, mezarların etrafınıtemizlemek, bazı yörelerde de mezarlıkta kahve içmek ve yemek yemek gibi

etkinliklerle devam etmektedir. Orta Anadolu’da Nevruz “Mart Dokuzu” adıyla bilinir. Diğer yörelerde de benzer adetler vardır. Mezarlar ziyaret edilir.

Nevruz Tahtacı Türkmenlerinde 22-23 Martta kutlanır. Ölülerin yedirilip içirildiği gün olarak kabul edilir. Burada eski Türk inanç sisteminin atalar kültü kendini göstermektedir. Mezar ziyareti yapılır. Kabir öpülür. Eğlenceler gün ve gece boyu sürer (Yetişen,1951:365).

c) Kır Gezileri:

Toplu şekilde kırlara çıkılarak eğlenceler, şölen ve yarışmalar düzenlenir. Bu gelenek Hun Türklerinde de mevcuttur. Türk dünyasının bazı yörelerinde bu etkinlik Nevruzda gerçekleşmeye devam etse de, diğer yörelerde Hıdrelleze kaymıştır.

d) Ateşle İlgili Pratikler:

Geniş Türk coğrafyasında kutlanan Nevruz törenlerinin hepsinde ateşle ilgili pratikler bulunmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı büyük ateşler yakarak üzerinden atlama ve bu sırada “Ağırlığım, uğurluğum sende kalsın”, “kırmızılığın bana, sarılığım sana” gibi büyüsel duaların edilmesidir. İnanışa göre nevruz ateşinden atlayanlar hastalıklardan arınır ve yıl boyunca hastalanmaz. Bir diğer pratik, hayvanları ateş üzerinden atlatmak veya iki ateşarasından geçirmektir. Nevruz törenlerinde ateşin kullanılması, onun temizleyici, arındırıcı, hastalıkları, kötülükleri ve büyüyü yok edici özelliğinden kaynaklanmaktadır.

e) Su ile İlgili Pratikler:

Sabah erkenden tüm su kaplarındaki suları yenileme, taze su içme ve ev hayvanlarına içirme, eski eşyaları suya atma, birbirinin üzerine su serpme ve su falına bakma şeklinde su ile ilgili pratikler

uygulanır. Su kültü, eski Türk inanç sisteminde önemli bir yere sahiptir ve tüm pınarların, dere, ırmak, göl ve denizlerin kendi iyi ruhlarının olduğuna inanılmaktadır. Suyun şifa verici, arındırıcı gücüne inanç, Türk mit, efsane ve destanlarına da yansımıştır.

e) Eğlenceler:

Nevruz kutlamalarında çeşitli yarışlar, gösteriler, seyirlik oyunlar ve müzik yer almaktadır.

f)Yardımlaşma:

Nevruz kutlamalarının en önemli özelliği yardımlaşma, sevgi ve şefkat bayramı olmasıdır. Bayramdan önce fakir, hasta ve zor durumda olan kişilere para, giyecek yardım yapılır ve bayram günü yapılan bayram aşından pay verilir. Yardımlar sırasında insanların kırmamaya dikkat edilir (Pirverdioğlu, 2002: 46-49).

Manisa'nın ünlü “mesir bayramı” da Nevruz günü kutlanan bir bayramdır. Nevruz günü, türlü otlardan ve çiçeklerden alınmış maddelerle yapılmış ve kâğıtlara sarılmış küçük macun parçalarının minareden atılması ve aşağıda toplanmış halkın, şifalı saydığı bu macunları kapışması törenin en önemli kesimi sayılıyor.

Nevruzla İlgili İnanç ve Adetler

Anadolu'da nevrüz inancına bağlı düşünceler farklı olmakla birlikte geleneksel uygulamalar birbirine benzemektedir. Bu uygulamaları dört ana başlık altında toplayabiliriz.

a) Şifa ve Sağlık İsteğine Yönelik İnanç ve Âdetler:

- Şebinkarahisar'da Nevruz sabahı akarsularda yıkanıldığı takdirde kuvvet ve sağlık kazanılacağına inanılır.

– Mart ayı içerisinde Anadolu’nun bazı yerlerinde (Nevruzla bağlantılı olarak) görülen bir başka gelenek de “kara çarşamba”dır. Bu günde bir yabani gül ağacı dalı, iki ucu kesilmeden ortadan ikiye ayrılır. Sonra iki ucundan tutularak bastırılır ve bir daire oluşturulur. Daha sonra, başta hastalar olmak üzere herkes bu dairenin içinden geçer. Böylece hastalığın geçeceğine, sıkıntıların yok olacağına inanılır.

b) Bolluk, Bereket, Mal, Mülk ve Uğura Yönelik İnanç ve

Âdetler:

– Doğu Anadolu’da Nevruzdan bir gece önce aile reisi, aile bireylerinin sayısı kadar küçük taş toplar. Bunları evin bacasının etrafına dizer. Taşların kimi temsil ettiği önceden belirlenir. Nevruz sabahı taşların altı kontrol edilir. Hangisinin altında kırmızı böcek bulunursa, uğur ona sayılır. Böylece ailenin o uğurlu

bireyinden dolayı Tanrı'nın rızkının kendilerine verildiğine, o kişinin evin kaderi üzerinde etkili olacağına inanılır.

– Orta Anadolu'da Nevruz sabahı erkenden kalkılarak, mezarlar ziyaret edilir, dilekte bulunulur. Dilekte bulunan kişi, mezarlardan birer taş alarak kırka tamamlar. Bir torbaya koyup evine asar ve bir yıl bekler. Dileği kabul olursa taşların kırk bir adet olacağına inanılır. Bir dahaki Nevruzda dilek kabul olsa da olmasa da taşlar alındığı yere konur.

– Sivas'ta Nevruzda (mart dokuzu) gök gürlerse o yıl ürünün bol olacağına inanılır.

– Nevruz günü çimenler ne kadar çok çiğnenirse, o kadar çok büyüyeceğine inanılır.

Tunceli'de de Nevruz baca dizme ve taş dizme adetleriyle kutlanır.

c) Kismet Açma ve Şans İsteğine Yönelik İnanç ve Âdetler:

– Gaziantep’te 22 Mart gününe “Sultan Navrız” denir. Halk arasındaki inanca göre 21 Marta bağlanan gece sultan Navrız, belli olmayan bir saatte, batıdan doğuya göç eden güzel bir kızdır. Sultan Navrızın geçtiği saatte uyanık olanların dileklerinin gerçekleşeceğine inanılır. Evdeki bütün kap kacağa su doldurulur, sabaha kadar beklenir. İnanca göre, dilek kabul edilirse sular altına dönüşür.

-Birçok yöremizde Nevruz günü gençler dilek dileyip soğuk suya girerler. En az üç kez bütün vücudu suya daldırırlar. Böylece kismetlerinin açılacağına, dileklerinin gerçekleşeceğine inanılır.

– Yozgat’ta genç kızlar, gelecek yıl koca evinde çocuk kucakta olalım dileğinde bulunarak çimen veya sebzeleri düğümlerler.

d) Geleceği Anlama ve Yönlendirme Amacına Yönelik İnanç ve Âdetler:

– Ağrı’da gençler “gıllık” adı verilen, tuzlu hamurdan yapılmış bir çöreğin yarısını yer, hiç su içmeden yatarlar. Rüyada kendilerine su verileceğine ve suyu veren kişiyle evlenileceğine inanılır.

Akşamdan kalma çöreğin diğer yarısı da sabahleyin evin damına bırakılır. Az sonra bir karga gelir bu çöreği alır giderse ve kimin damında yerse, dilek tutan kişinin o evin kızı ya da oğlu ile evleneceğine inanılır. Karga herhangi bir evin damına konmamış ve uzaklaşmışsa uzaklardan birisiyle evleneceğine inanılır.

– Genç kızlar bir evde toplanırlar. Hiç konuşmadan bir çeşmeye giderek su getirirler. Suyu derince bir leğenin içine dökerler. İki iğnenin ucuna iplik ve pamuk sarıp her birini leğenin bir tarafından suya bırakırlar. İki sevgiliyi temsil eden iğneler birbirine yaklaşırsa sevgililerin kavuşacağına, uzaklaşırsa kavuşamayacağına inanılır.

– Uzun kış günlerinin sıkıntısından kurtulmak, yeni yılın sıkıntısız ve iyi olmasını sağlamak amacıyla suya 13 taş atılır, daha önceden çimlendirilen buğdaylar suya bırakılır.

Prof. Dr. Erman ARTUN

KAYNAKÇA

Çay (Abdulhaluk M.), 1995, “Ergenekon Destanı ve Nevruz Bayramı, Ankara.

Çobanoğlu (Özkul), 2000, “Türk Dünyası Sosyo-Kültürel Bağlamında Nevruz Bayramının Yapısal ve İşlevsel Bakımlardan Halk Bilimsel Çözümlemesi” Uluslar Arası Nevruz Sempozyumu Bildirileri, HAGEM Yayınları, Ankara.

Dede (Abdürrahim), 1978, Batı Trakya Folkloru, Ankara.

Fischer (Ernest) 1985, Sanatın Gerekliliği, Ankara

Genç(Reşat),1995 ,”Türk Tarihinde ve Kültüründe Nevruz” Türk

Kültüründe Nevruz Sempozyumu Bildirileri,Ankara.

İnan (Abdulkadir), 1954, Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara.

İbrayev (Şakir), 1996, “Kazak Folklorunda Nevruz” Nevruz ve Renkler, Ankara.

Karadağ(Nurhan), 1978, Köy Seyirlik Oyunları, Ankara.

Karatayev (Olca), 1995, “Kırgız Tarihi ve Nevruz” Nevruz, Ankara.

Kirişcioğlu(Fatih),1995, “Sahalarda Bahar Bayramı”, Milli Folklor, Ankara.

Kostic (Petar), 1972, Preklo Znacenje Godisnijih, Obicaja, Beograd.

Kutlu (M. Muhtar), 2000, “Anadolu’da Nevruz Kutlamalarının Ritüel Niteliği”, Uluslar ArasıNevruz Sempozyumu Bildirileri, Hagem Yayınları, Ankara

Kutlu (Mustafa), 1990, “Nevruz” Türk Dili ve Edebiyatı

Ansiklopedisi, c.VII, Dergah Yayınları, İstanbul.

Malinowski (Bronislaw), 1998, İlkel Toplum, İstanbul.

Muratoğlu (Malik), 1996, “Nevruz ve Onun Özbek Halk edebiyatında Terennüm Edilişi” Nevruz ve Renkler, Ankara.

Nazar (Khudai), 1996, “Afganistan Türklerinde (Güney Türkistanlılarda) Nevruz Kutlamaları”, Nevruz ve Renkler, Ankara.

Nerimanoğlu (Kamil V.), 1995, “Nevruz Geleneği ve Azerbaycan, Nevruz”, Nevruz , Ankara

Nutku (Özdemir), 1985, Dünya Tiyatro Tarihi, İstanbul.

Prosic (Mirjana), 1976, Obredna Praska u Srbji, Teorijsko Hipoteticki, Okvir Za Proucavanje Poklada Kao Obreda Prelaza. Etnološke Sveske I, Beograd.

Temren (Belkıs), 1995, “Bektaşî Geleneklerinde Nevruz

Kutlamaları: Kırklar Bayramı”, Folklor/ Edebiyat, sayı:3

Tezcan (Mahmut),1997, “Türk Coşkusunun Simgesi Nevruz”, Türk Dünyası, Ankara.

Turan (Mustafa), 1998,”Tarihi Kaynaklar Işığında Nevruzun Menşei Meselesi”, Milli Folklor, Ankara.

Oğuz (M. Öcal), 1995, “Türk Dünyasında Nevruz Kitapları”, Milli Folklor, c.4, S.25,Ankara.